

Työ- ja elinkeinoministeriö
Kirjaamo
PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Lausuntopyyntö 20.12.2017 TEM/1843/03.01.01/2017

LAUSUNTOPYYNTÖ LUONNOKSISTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE KAASULAITELAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Työ- ja elinkeinoministeriö on 20.12.2017 päivätyllä lausuntopyynnöllä pyytänyt oikeusministeriötä lausumaan luonnoksista hallituksen esitykseksi eduskunnalle kaasulaitelaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 8.2.2018 mennessä. Oikeusministeriö kunnioittaen lausuu seuraavan:

Oikeusministeriö toteaa aluksi, että lausunto keskittyy esitetyn kaasulaitelain 11 §:ssä olevaan rangaistussäännökseen ja siihen liittyviin asioihin.

Rangaistussäännösten täsmällisyysvaatimus

Perustuslain 8 §:ssä säädetään rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta. Yksi laillisuusperiaatteen vaatimuksista on lain riittävä täsmällisyys. Kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä ja tarkkarajaisuudella siten, että lain sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin teko tai laiminlyönti rangaistavaa (ks. esim. PeVL 16/2013 vp ja 26/2002 vp).

Ehdotettu kaasulaitelain 11 §:n rangaistussäännös on niin sanottu blankotyyppinen rangaistussäännös, mikä tarkoittaa sitä, että rangaistavien tekojen tunnusmerkistöjen sisältö määräytyy tarkemmin muiden säännösten perusteella. Blankorangaistussäännöksiä on pyrittävä lähtökohtaisesti välttämään. Jos blankorangaistustekniikkaa joudutaan käyttämään, tulee viittaamalla konkretisoida, minkä säännösten rikkomisesta rangaistaan. Lisäksi rangaistussäännöksessä on pyrittävä kuvaamaan rangaistavat teot (ks. tarkemmin Lainkirjoittajan opas, jaksot 4.2.3 ja 12.9.6, finlex.fi). Sään-

Hdata/Korhonen/Lausunto TEM 31.1.2018

Käyntiosoite
Eteläesplanadi 10
HELSINKI

Postiosoite
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin
02951 6001

Faksi
09 1606 7730

Sähköpostiosoite
oikeusministerio@om.fi

nöksessä olisi siten hyvä viitata mahdollisimman yksityiskohtaisesti niihin asiallisiin säännöksiin, joiden rikkomisesta rangaistus on säädetty. Pääosin ehdotettu rangaistussäännös täyttää edellä mainitut vaatimukset. Rangaistussäännöksessä tulisi kuitenkin viitata artiklojen ohella myös kansallisen kaasulaitelain pykäliin, jotka olennaisesti määrittävät rangaistavuutta.

Tällainen rangaistavuutta olennaisesti määrittävä säännös on kaasulaitelain 5 § (kaasulaitteen merkintöjen ja ohjeiden kielivaatimukset), sillä 11 §:n 1 momentin 8 kohdassa viitatusa asetuksesta ei sellaisenaan ilmene, että kaasulaitteeseen on liitettävä ohjeet ja turvallisuustiedot suomeksi ja ruotsiksi. Näin ollen 11 §:n 1 momentin 8 kohdassa on asetuksen 9 artiklan 2 kohdan ohella aiheellista viitata kaasulaitelain 5 §:ään.

Rikosnimike

Lainkirjoittajan oppaan kohdan 12.9.9 mukaan rikosnimikkeen tulee ytimekkäästi kuvata ja yksilöidä kysymyksessä oleva rikos. Rangaistussäännöksen nimen osalta näyttää olevan eroavaisuus perustelujen ja ehdotetun lakitekstin osalta. Perusteluissa sivulla 7 alalaidassa puhutaan kaasulaitterikkomuksesta, josta voisi olla seuraamuksena sakko. Ehdotetussa rangaistussäännöksessä puhutaan kaasulaitteiden vaatimustenmukaisuutta koskevien säännösten rikkomisesta, josta on tuomittava sakkoon. Epäselväksi jää, mikä on tarkoitettu rikosnimike.

Ehdotetun rangaistussäännöksen nimike pykälän lopussa tulee kursivoida.

Hallinnolliset sanktiot, rikosoikeus viimesijaisena keinona ja rikoslain soveltaminen

Rikosoikeudellisen *ultima ratio* –periaatteen mukaan rikosoikeutta on pyrittävä käyttämään vasta viimesijaisena keinona, kun pyritään puuttumaan johonkin haitalliseen menettelyyn.

Oikeusministeriö pitää perusteltuna esityksen sivulla 14 mainittua tavoitetta, jonka mukaan kaasulaitelain rikkomustapauksissa käytettäisiin ensisijaisesti hallinnollisia pakkokeinoja ja kaasulaitelain 11 §:n mukaisiin sakkorangaistuksiin turvauduttaisiin vain vakavimmissa rikkomustapauksissa. Hallinnolliset sanktiot ovat lähtökohtaisesti rikosprosessia kevyempi vaihtoehto.

Esityksen sivun 14 mukaan valvontaviranomaisen pakkokeinoista kaasulaitteiden valvonnassa säädettäisiin eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa. Hallinnollisten sanktioiden ja niiden mahdollisen käyttämisen osalta tulee ottaa huomioon se, että mikäli hallinnollisten sanktioiden keinoin voidaan reagoida riittävästi rikkomustapauksiin, niin tällöin ei tulisi enää säätää samaa asiaa koskevaa rangaistussäännöstä, jo-

ka olisi päällekkäinen samaa asiaa koskevan hallinnollisen pakkokeinon tai sanktion kanssa.

Oikeusministeriö pitää myös asianmukaisena esityksen sivulle 7 (kohta 1.3 Nykytilan arviointi) kirjattua, jonka mukaan kaasulaiterikkomusten osalta ei enää jatkossa sovellettaisi rikoslain 44 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdan ja 2 momentin terveysrikosta koskevia säännöksiä eikä rikoslain 44 luvun 12 §:n varomatonta käsittelyä koskevia säännöksiä. Tämän voitaneen katsoa tarkoittavan välillisesti sääntelyn keventämistä.

Rangaistussäännösten tarve

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman yksi tavoitteista on turhan sääntelyn purkaminen. EU-säännösten toimeenpanossa tulisi pidättäytyä kansallisesta lisäsääntelystä. Esityksessä tuodaan sivulla 7 esiin se, että EU-asetuksena kaasulaitteasetuksessa edellytetään jäsenvaltion vahvistavan säännökset seuraamuksista, joita sovelletaan talouden toimijoiden rikkoessa asetuksen säännöksiä. Asetuksen säännösten mukaan säännöksiin voi sisältyä vakavia rikkomustapauksia koskevia rikosoikeudellisia seuraamuksia, vaikka asetuksissa sinänsä ei voida velvoittaa jäsenvaltiota säätämään rikosoikeudellisista seuraamuksista.

Esityksessä on tuotu esiin sivulla 9, että talouden toimijoihin mahdollisesti kohdistuvat ehdotetun lain mukaiset rangaistussäännökset olisivat nykyisiä säännöksiä tarkkarajaisempia. Esityksessä on myös tuotu esiin sivulla 17, että ehdotettavan kaasulaitelain 11 §:n 1 momentti sisältäisi säännöksen kaasulaitelain rikkomisesta, jossa nykyisestä poiketen viitattaisiin kaasulaitteasetuksen artikloihin ja ehdotettavan kaasulaitelain tiettyihin pykälisiin.

Rangaistussäännösten tarvetta on perusteltu esityksessä sivulla 7, jossa todetaan, että kaasulaitteet kuuluvat nyt kemikaaliturvallisuuslain 5 luvun tarkoittamiin tuotteisiin. Kun kaasulaitteista säädetään uudella lailla ja suhde kemikaaliturvallisuuslakiin poistuu, tulisi seuraamuksista säätää erikseen kaasulaitteita koskevassa laissa.

Oikeusministeriöllä ei ole esityksessä tältä osin todetun osalta huomauttamista.

Oikeusministeriö jättää kuitenkin vielä ehdotettujen 11 §:n rangaistussäännösten osalta työ- ja elinkeinoministeriön harkittavaksi sen, onko kaikille esitetyille rangaistussäännöksille tarvetta. Voidaanko esimerkiksi osaan nyt rangaistaviksi esitetyistä teoista reagoida tarpeellisissa määrin hallinnollisten sanktioiden käyttämisen kautta? Voidaan myös kysyä, onko esimerkiksi sarjatuotannossa valmistettua kaasulaitetta koskevan 5 -kohdan rangaistussäännökselle erillistä tarvetta vai riittääkö jo 1 -kohdan rangaistussäännös kattamaan myös nämä tilanteet?

Syyksiluettavuuden aste

Ehdotetussa rangaistussäännöksessä tekojen rangaistavuus on ulotettu tahallisten tekojen lisäksi tuottamuksellisiin tekoihin ("tai huolimattomuudesta"). Vakiintuneen lainsäädäntökäytännön mukaan syyksiluettavuuden alimman asteen käyttö vaatii erityisiä perusteita, jotka on tuotava esiin asiaa koskevassa hallituksen esityksessä. Syyksiluettavuuden astetta koskevaa asiaa on käsitelty 11 §:n rangaistussäännöstä koskevissa perusteluissa sivuilla 13-14. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan esitettyjen perusteiden nojalla ei olisi kuitenkaan perusteltua säätää tekoja rangaistavaksi myös huolimattomuudesta tehtyinä. Oikeusministeriö katsoo, että on vielä syytä arvioida uudelleen syyksiluettavuuden astetta, joka voi olla tahallisuuden tai huolimattomuuden lisäksi myös törkeä huolimattomuus. (Kts. tarkemmin Lainkirjoittajan opas, jakso 12.9.7, finlex.fi)

Muita huomioita

Esityksen sivulla 13, rangaistussäännöksiä (11 §) koskevissa perusteluissa todetaan "tämän lain kielivaatimuksia koskeva 6 §". Tällä kohdin tarkoitetaan 5 §:ää (Kaasulaitteiden merkintöjen ja ohjeiden kielivaatimukset).

Esityksen sivulla 15, Kohdassa Voimaantulo (14 §) todetaan, että "Kaasulaitteasetuksen 46 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on sovellettava direktiivin säännöksiä 21 päivästä huhtikuuta 2018." Tällä kohdin tarkoitettaneen asetusta direktiivin asemesta.

Esityksen sivulla 23 rangaistussäännöksen 12 ja 13 -kohtien osalta lienee jäänyt pois jotakin, mahdollisesti sana "jakelijan", jotta ilmenisi, mihin tahton 10 artiklan 4 kohdan mukainen velvollisuus kohdistuu.

Osastopäällikkö,
ylivohtaja

Sami Manninen

Erityisasiantuntija

Sami Korhonen